

CẢI CÁCH TƯ PHÁP VÀ VIỆC NÂNG CAO ĐẠO ĐỨC NGHỀ NGHIỆP, TRÌNH ĐỘ CHUYÊN MÔN CHO CÁC CÁN BỘ CƠ QUAN TƯ PHÁP

Trương Thị Hoà*

Hoạt động tư pháp chủ yếu là hoạt động của các cơ quan điều tra, kiểm sát, xét xử, thi hành án trong thời gian qua đã có nhiều đóng góp to lớn vào việc giữ vững an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội, củng cố nền pháp chế XHCN. Tuy nhiên, bên cạnh đó cũng đã thể hiện một số hạn chế về mặt năng lực chuyên môn của một bộ phận cán bộ trong các cơ quan tư pháp, chưa đáp ứng đúng mức yêu cầu đòi hỏi của tình hình mới; đồng thời một số cán bộ đã lợi dụng quyền năng qua vị trí công tác của mình, đã mưu cầu lợi ích cá nhân, làm cho lòng tin của nhân dân đối với các cơ quan tư pháp bị giảm sút.

Cho nên, việc phát triển, kiện toàn tổ chức, nâng cao năng lực nghiệp vụ, đạo đức nghề nghiệp của cán bộ tư pháp cũng như các ngành nghề hỗ trợ tư pháp (như đội ngũ luật sư, giám định viên, công chứng viên ...) là một nhiệm vụ trọng tâm mà Nghị quyết 08/NQ-TU ngày 02/01/2002 của Bộ Chính trị (khoá IX) về "Một số nhiệm vụ trọng tâm của công tác tư pháp trong thời gian tới" đặc biệt quan tâm, nhằm xây dựng đội ngũ cán bộ tư pháp, hỗ trợ tư pháp thật sự trong sạch, vững mạnh.

Vấn đề nhân sự càng quan trọng bao nhiêu thì việc nâng cao đạo đức nghề nghiệp và trình độ chuyên môn càng có tính quyết định bấy nhiêu. Kinh nghiệm thực tiễn trong việc tiến hành cải cách thời gian qua cho thấy đó vừa là mục tiêu vừa là động lực của cải cách tư pháp. Xây dựng đội ngũ cán bộ tư

pháp, hỗ trợ tư pháp có trình độ chuyên môn giỏi, có phẩm chất đạo đức tốt, đáp ứng yêu cầu của công cuộc cải cách tư pháp hiện nay là một nhiệm vụ trọng tâm hết sức quan trọng, vì nó liên quan đến chất lượng và hiệu quả hoạt động của các cơ quan tư pháp, hỗ trợ tư pháp.

Trong nhiệm vụ nói trên, sau hơn hai năm tiến hành cải cách tư pháp, thực tiễn hiện nay cho thấy có mấy vấn đề cần đặc biệt quan tâm sau đây:

1. Trước hết, quan điểm về nâng cao đạo đức cách mạng của cán bộ nói chung và cán bộ tư pháp là một bộ phận quan trọng của tư tưởng Hồ Chí Minh

Bác Hồ coi đạo đức cách mạng là gốc, là động lực để mỗi người hoàn thành nhiệm vụ của mình. "Không có đạo đức cách mạng thì tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân"¹. Riêng đối với cán bộ tư pháp, Hồ Chí Minh đã vạch rõ đạo đức cách mạng đó là: "*phụng công, thủ pháp; chí công vô tư*"², nghĩ cho cùng, vấn đề tư pháp trong lúc này là vấn đề ở đời và làm người (...) Phải làm sao đóng góp vào việc làm cho dân được tự do, hạnh phúc (...) Trong công tác xử án phải công bằng, liêm khiết, trong sạch"³.

Đó là những tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong lúc đất nước ta mới giành được độc lập, còn phải tiếp tục đấu tranh giành độc lập; đến nay đã hơn nửa thế kỷ, đất nước ta đã hoàn toàn độc lập mà những

* Luật sư, Ủy viên Ban chấp hành Hội luật gia Việt Nam

¹ Hồ Chí Minh Toàn tập, Tập 4, NXB Sự Thật, Hà Nội, 1989, tr. 467

² Thư gửi Hội nghị Tư pháp toàn quốc tháng 2-1948

³ Bài nói chuyện tại Hội nghị học tập của cán bộ ngành tư pháp (1950)

tư tưởng ấy vẫn có giá trị thời sự sâu sắc: cán bộ tư pháp có trách nhiệm trong việc bảo đảm tự do, hạnh phúc cho nhân dân, phải chăm lo việc công, giữ gìn pháp luật; không tham ô, nhũng lạm; không tạo ra nỗi khổ sở, bất công, bất bình cho nhân dân ...

Để đảm bảo thực hiện tốt yêu cầu giữ gìn và nâng cấp đạo đức ấy, hiện nay, một số vấn đề quan trọng là phải có biện pháp “đưỡng liêm” đúng mức đối với cán bộ các ngành tư pháp. Phải cải thiện chế độ tiền lương cho từng ngành cán bộ tư pháp để họ có điều kiện sống trong sạch, liêm khiết, chí công vô tư.

2. Hiện nay, tình trạng pháp luật không minh bạch, rõ ràng đang là điều kiện thuận lợi cho hành vi tham nhũng tồn tại và phát triển

Qua nhiều nỗ lực hoàn thiện pháp luật nhất là trong những năm gần đây; hiện nay nước ta đã có một nền pháp luật tương đối hoàn chỉnh hơn trước đây rất nhiều. Nhưng xuất phát từ yêu cầu khách quan mở rộng các quyền tự do dân chủ của công dân, mở rộng giao lưu, hội nhập với các nước trên thế giới ... nền pháp luật của nước ta hiện đang còn bộc lộ không ít sự lỗi thời, bất cập. Mà khuyết điểm đáng lo ngại nhất là những quy định của pháp luật không minh bạch, rõ ràng, khiến người thi hành có thể hiểu nhiều cách, vận dụng nhiều cách, trái ngược nhau và đúng như một vị có trách nhiệm trong ngành tư pháp đã từng nói trước diễn đàn Quốc hội: “Việc dân sự muốn xử sao cũng được!”. Trong một chừng mực nào đó, tôi cho đó là một nhận định tương đối chân thật và đúng cảm, để từ đó chúng ta báo động với nhau và kịp thời có biện pháp khắc phục

Nguyên tắc của pháp chế XHCN là “khi xét xử, thẩm phán và hội thẩm độc lập và chỉ tuân theo pháp luật”. Nhưng vì pháp luật không rõ ràng, minh bạch, nên nguyên tắc cơ bản này của tố tụng trong một số trường hợp đã trở thành “*khi xét xử thẩm phán độc lập,*

theo ý mình” và việc xét xử sai pháp luật chưa có biện pháp chế tài thích đáng, đầy đủ. Từ đó mà việc tố tụng, xét xử hướng theo tư lợi có điều kiện tồn tại và phát triển.

3. Thực tiễn tố tụng nước ta hiện nay việc “xét xử” phải qua quá nhiều cấp

Chế độ “lưỡng cấp tài phán” (hai cấp xét xử) từ lâu đã được áp dụng phổ biến trên thế giới. Ở nước ta cũng vậy. Nhưng qua thực tế hiện nay, ở nước ta, nhiều vụ án cho thấy không phải hai cấp xét xử mà tới “bốn cấp xét xử”.

Thực vậy, do trình độ nghiệp vụ cũng có mà do đạo đức nghề nghiệp cũng có, dễ dẫn đến nhận định về mặt pháp luật chưa thống nhất, nên trong một số vụ án mỗi hội đồng xét xử khác nhau đều có thể kết luận khác nhau. Cấp sơ thẩm dễ bị cấp phúc thẩm huỷ, sửa. Rồi kháng nghị giám đốc thẩm, rồi cấp giám đốc thẩm lại huỷ, sửa cấp phúc thẩm. Cứ như vậy, nhiều vụ tranh chấp trong nhân dân (đặc biệt nổi cộm nhất là vấn đề nhà, đất) phải sơ thẩm, phúc thẩm, giám đốc thẩm nhiều lần.

Đến khi án đã có hiệu lực pháp luật rồi thì lại đến khâu thi hành án. Mấy năm trời đeo đuổi tranh tụng, đến khi toà xử xong rồi, trong tình hình hiện nay việc thi hành án còn tùy thuộc rất nhiều vào tinh thần trách nhiệm của người cán bộ chấp hành viên. Nhiều khi khâu thi hành án còn giữ vai trò như một cấp xét xử, xem xét đến nội dung bản án để chỉ ra điểm sai, điểm đúng; thi hành được hay không. Có trường hợp nếu gặp cán bộ thi hành án không tốt, họ đặt điều kiện vật chất với cả hai bên nguyên, bị. Sự gặp trở ngại trong khâu thi hành mà rốt cuộc thiệt thòi đều thuộc về phía người dân.

Có một thực tế là thời gian tố tụng cứ bị kéo dài ra, vượt quá mức quy định của pháp luật, mà cơ quan tiến hành tố tụng không phải chịu trách nhiệm pháp lý nào. Công dân trễ một ngày theo quy định, thì dứt khoát bị coi là “đã hết thời hiệu” nếu không có lý do

chính đáng, họ bị mất hết quyền tham gia tố tụng; còn cơ quan tiến hành tố tụng dù ở khâu nào, việc trễ hạn, để án tồn đọng thì hình như là chuyện bình thường, cũng chẳng ai phải chịu hậu quả pháp lý cụ thể nào!

4. Theo chỉ đạo của Nghị quyết 08 của Bộ Chính trị, việc tổ chức và hoạt động tư pháp ở nước ta đã có nhiều chuyển biến sâu sắc; đồng thời cũng từ đó phát hiện ra một số hiện tượng tiêu cực ở các ngành, đặc biệt là tư pháp

Những hiện tượng này xảy ra từ cấp địa phương đến cấp trung ương, ngành tư pháp và bộ trợ tư pháp nào cũng có... Sự phát hiện và xử lý nghiêm minh các vụ việc tiêu cực là thành quả bước đầu của cải cách tư pháp song qua đó cũng đáng báo động về tình hình sa sút về đạo đức nghề nghiệp và yếu kém về nghiệp vụ công tác của một phần cán bộ các ngành tư pháp – ngành công tác bảo vệ pháp luật hiện nay. Hàng ngày qua các trang báo đã cho thấy đang có một cuộc đấu tranh sôi nổi, quyết liệt giữa bảo thủ, trì trệ với đổi mới; giữa tích cực với tiêu cực, giữa việc thực hiện đúng đường lối, chính sách của Đảng với những hành vi vi phạm pháp luật, xâm phạm đạo đức và lối sống tốt đẹp của người Việt Nam v.v.

5. Nâng cao đạo đức nghề nghiệp, trình độ chuyên môn của cán bộ tư pháp là bộ phận quan trọng trong nội dung cải cách tư pháp

Theo chúng tôi, với tình hình hiện nay, trong cải cách tư pháp cần có những biện pháp cụ thể để nâng cao đạo đức nghiệp vụ, trình độ chuyên môn cho cán bộ cơ quan tư pháp. Trong đó, có các vấn đề như sau:

- Cải tiến chương trình đào tạo cán bộ tư pháp, chú ý đến việc đào tạo kỹ năng, nghiệp vụ chuyên môn cho mỗi ngành cán bộ tư pháp.

- Trong chương trình đào tạo phải có phần giáo dục đạo đức, truyền thống nghề nghiệp. Trong thi đua khen thưởng, phải coi

đạo đức và giữ gìn truyền thống nghề nghiệp là một tiêu chí hết sức quan trọng.

- Tăng cường công tác giám sát, thanh tra, kiểm tra. Phát huy vai trò giám sát của báo chí và của nhân dân bằng biện pháp dân biết, dân làm, dân kiểm tra, công khai hoá các thủ tục hành chính pháp lý để nhân dân kiểm tra và thực hiện. Nâng cao vai trò giám sát của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp và các tổ chức thành viên. Thực hiện và nâng cao quyền giám sát và quyền chất vấn của Quốc hội, Hội đồng nhân dân các cấp và các đại biểu của nhân dân.

- Chăm lo giải quyết và nâng cao đời sống của lực lượng cán bộ các ngành tư pháp về mặt tinh thần cũng như vật chất.

Và trên hết, theo chúng tôi, đó là xây dựng quyết tâm của toàn xã hội để tạo nên công luận tôn vinh các cán bộ tư pháp tốt, lên án những hành vi tiêu cực, xâm phạm quyền dân chủ của công dân đối với số cán bộ không tôn trọng pháp luật, không giữ gìn phẩm chất đạo đức.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nói “Xét xử đúng là tốt, nhưng không phải xét xử thì tốt hơn”, lời nói nôm na của Bác với cán bộ tư pháp rằng: “Chùng nào các chú thất nghiệp hết thì xã hội tốt hơn”... Nhưng thực tế, trên con đường tiến lên của chúng ta hiện nay đang còn gặp phải một trở ngại to lớn là công việc tư pháp ở ngành nào cũng đang quá tải, vì hiện tượng vi phạm pháp luật ngày càng nhiều, tội phạm diễn biến phức tạp; nó đã xâm nhập vào đến một bộ phận những người đang làm nhiệm vụ bảo vệ pháp chế XHCN, bảo vệ chế độ ta.

Dưới sự lãnh đạo của Đảng, chúng ta đang làm cuộc đổi mới toàn diện đất nước, tiến lên cải cách nhiều mặt trong lĩnh vực tư pháp mà vấn đề xây dựng con người là quan trọng nhất, để không ngừng nâng cao tác phong, đạo đức và bản lĩnh nghề nghiệp phục vụ đắc lực đất nước và nhân dân.